

Information från Överförmyndarenheten

Föräldraförvaltning och förordnade vårdnadshavare/förmyndare

Ett barn under 18 år är ”underårigt” eller ”omyndigt”. Den som är underårig saknar rättshandlingsförmåga, dvs. möjligheten att ingå rättsligt bindande handlingar t.ex. avtal. I och med att barnet saknar rättshandlingsförmåga behövs en ställföreträdare. I de allra flesta fall har föräldrarna den funktionen. Föräldrar företräder sina barn dels som vårdnadshavare, dvs. ansvarar för att barnet får omvårdnad, trygghet och god fostran, dels som förmyndare, dvs. ansvarar för förvaltning av barnets tillgångar och företräder barnet i ärenden som rör tillgångarna.

Skulle en av föräldrarna avlida är den andre föräldern vanligtvis ensam förmyndare och vårdnadshavare. Om den förälder som är i livet behöver hjälp kan rätten utse en särskilt förordnad vårdnadshavare eller särskilt förordnad medförmyndare.

Om båda föräldrarna avlider utser rätten en särskilt förordnad vårdnadshavare. Den särskilt förordnade vårdnadshavaren blir då också förmyndare om detta anses lämpligt. I annat fall kan en särskilt förordnad medförmyndare utses.

Föräldraförvaltning

Fri förvaltning

Huvudregeln är att om föräldrar är förmyndare så bestämmer de fritt över hur deras barns tillgångar ska användas eller placeras. Detta kallas fri förvaltning. Tillgångarna ska användas till barnets bästa och de ska placeras tryggt och ge skäligen avkastning. Föräldrar förvaltar barnets pengar under skadeståndsansvar.

Kontrollerad förvaltning

Den fria förvaltningen begränsas under vissa förutsättningar och då tillämpas kontrollerad förvaltning. Detta innebär att överförmyndarenheten kontrollerar barnets tillgångar.

Det blir kontrollerad förvaltning när:

- barnets tillgångar överstiger 8 prisbasbelopp. Föräldrarna blir då redovisningsskyldiga till överförmyndarenheten och ska skicka in en tillgångsförteckning. Redovisning ska lämnas varje år.
- gåvobrev eller testamente har villkor om särskild överförmyndarkontroll.
- den underårige äger fast egendom eller nyttjanderätt till fast egendom.
- överförmyndarenhetens samtycke krävs (oavsett tillgångarnas storlek).
- överförmyndarenheten har fått veta att tillgångarna förvaltas på ett olämpligt sätt och därför beslutar om skärpande föreskrifter.

Vissa rättshandlingar som ska göras för barnets räkning kräver dessutom överförmyndarenhetens samtycke oavsett storleken på barnets tillgångar. Exempel på detta är om barnet genom gåva ska ta emot en bostadsrätt eller fastighet, om barnet som fyllt 16 ska driva näringsverksamhet, om barnet ska uppta eller överta lån, om barnet är arvtagare vid arvskifte.

Det är också viktigt att tänka på att då barnet fyllt 16 ska barnet alltid ges tillfälle att yttra sig över viktigare beslut.

Ospärrade konton

Huvudregeln är att barnets konton ska vara ospärrade. Detta gäller även om barnet har tillgångar över åtta prisbasbelopp. De flesta föräldrar kan därför ta ut pengar från barnets konto utan överförmyndarenhetens samtycke. Det är viktigt att komma ihåg att det är barnets bästa och barnets behov som är avgörande för hur pengarna ska användas och placeras. Trots att barnet har tillgångar har föräldrarna fortfarande ansvaret för barnets försörjning.

Föräldrars underhållsskyldighet

Föräldrar har en lagstadgad underhållsskyldighet gentemot sina barn. Det innebär att föräldrar är skyldiga att betala för barnens mat, kläder och uppehälle. Man ska visserligen ta hänsyn till barnets egna inkomster vilket betyder att barnet i vissa situationer kan få bidra till sin försörjning, t.ex. betala sin del av hyran i den mån föräldrarnas inkomster inte bedöms vara tillräckliga. Barnet är aldrig försörjningsskyldigt för sina föräldrar eller syskon.

Gåvoförbud

Vare sig det råder fri förvaltning eller kontrollerad förvaltning har föräldrar aldrig rätt att ge bort barnets egendom. Det kan inte heller ske genom samtycke från överförmyndarenheten. Undantag görs för personliga presenter, dvs. julklappar och födelsedagspresenter som inte står i missförhållande till barnets ekonomi.

Med överförmyndarenhetens samtycke kan barnets inkomster användas till understöd åt anhöriga. Ett sådant samtycke ges dock mycket restriktivt.

Förbud mot sammanblandning

En förälder som är förmyndare får inte blanda samman sina tillgångar med barnets. En förälder får därför inte ha gemensamt konto eller värdepappersdepå tillsammans med sitt barn. Inte heller får underåriga syskon ha gemensamma konton.

Särskilt förordnad vårdnadshavare och förmyndare

Barn under 18 år kan av olika anledningar sakna förmyndare. Det kan bero på att föräldrarna är avlidna eller har blivit entledigade som förmyndare eller att en ensam förmyndare fått förvaltarskap anordnat för sig.

Särskilt förordnad vårdnadshavare eller medförmyndare utsedda av tingsrätten faller under överförmyndarens tillsyn i likhet med gode män och förvaltare. Dessa är enligt lag alltid redovisningsansvariga till överförmyndarenheten.

Förvaltning

Inom två månader från förordnandet ska en tillgångsförteckning lämnas till överförmyndarenheten. Medlen ska användas till barnets uppehälle, utbildning och nytta i övrigt. Övriga medel ska placeras så att de ger skälig avkastning. Tillgångarna ska förses med överförmyndarspärri.

En förordnad förmyndare får inte ge bort barnets egendom. Endast personliga presenter (julklappar och födelsedagspresenter) som inte står i missförhållande till ekonomin är tillåtna.

En särskilt förordnad vårdnadshavare eller förmyndare är aldrig underhållsskyldig för barnet.

Precis som för legala förmyndare får inte en förordnad förmyndare sammanblanda barnets tillgångar med sina egna eller blanda samman flera minderårigas tillgångar på samma konto.

Redovisning

Den förordnade förmyndaren ska varje år redovisa sin förvaltning till överförmyndarenheten genom en s.k. årsräkning som man skriver under på heder och samvete.

Uppdraget upphör när barnet fyller 18 år och man ska då omedelbart lämna över de förvaltade tillgångarna till barnet. En sluträkning ska lämnas in till överförmyndarenheten

Tillfällig god man för barn

Barn kan ibland behöva företrädas av en tillfällig god man t.ex.,

- om barn och förälder är delägare i samma dödsbo
- om barnet ska ta emot eller köpa en fastighet eller bostadsrätt av en förälder
- om förälder ska låna barnets pengar
- om det finns motstridiga intressen mellan barn och förälder t.ex. vid en rättegång

Överförmyndarenheten förordnar då en tillfällig god man för att ta tillvara barnets intressen.